ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A42486506
AA43-0233-20/9
ECLI:LV:ADAT:2020:0217.A42486506.12.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 17.februārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Santa Liniņa,
tiesneses Sandra Gintere un Karina Krastiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu daļā par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 12.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 11.jūnijā Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes darbinieki, veicot iesnieguma pārbaudi par to, ka pieteicējs /pers. A/ internetā pārdod nereģistrētus farmaceitiskus produktus, kas tiek reklamēti kā zāles AIDS, hepatīta C un vēža ārstēšanai, izdarīja kontrolpirkumu, no pieteicēja iegādājoties farmaceitisku produktu bez izcelsmes dokumentiem. Pēc tā ar pieteicēja piekrišanu policijas darbinieki veica viņa dzīvokļa apskati /adrese/.

Par apskati tika sastādīts 2004.gada 11.jūnija apskates protokols, kurā norādītas apskates laikā izņemtās mantas – datorbloks un portatīvais dators ar barošanas bloku, priekšmeti, kas tika izmantoti nereģistrēto farmaceitisko produktu ražošanai, – vielu sagataves un produktu iepakojumi.

[2] Valsts policija 2004.gada 6.jūlijā sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.115 par to, ka pieteicējs 2004.gada 11.jūnijā ir izdarījis administratīvo pārkāpumu – uzsācis komercdarbību bez reģistrēšanās un bez speciālās atļaujas (licences), par kuru paredzēta atbildība Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 166.^{2}pantā.

Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālā iestāde ar 2004.gada 26.jūlija lēmumu Nr.F11/115/541p pieteicējam par LAPK 166.^{2}pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu piemēroja naudas sodu 200 latus, konfiscējot pārbaudes laikā izņemtās preces.

Minēto lēmumu VID ģenerāldirektors atcēla ar 2004.gada 25.augusta lēmumu Nr.3.1/22526 un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai administratīvā pārkāpuma sastāva precizēšanai.

Atkārtoti izskatot lietu, VID Rīgas reģionālā iestāde ar 2004.gada 20.septembra lēmumu Nr.F11/115/726p pieteicējam par LAPK 166.^{2}panta pārkāpumu piemēroja naudas sodu 200 latus, konfiscējot pārbaudes laikā izņemto preci un atdodot pārbaudes laikā izņemto datorbloku.

VID ģenerāldirektors ar 2004.gada 11.oktobra lēmumu Nr.3.1/27240 šo lēmumu atcēla, secinot, ka pārkāpums satur noziedzīga nodarījuma pazīmes, līdz ar to lietas materiāli nododami kriminālllietas ierosināšanai.

2006.gada 26.jūnijā Valsts policija pieņēma lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu un izdalīja no kriminālprocesa materiālus administratīvā soda piemērošanai.

2006.gada 27.jūnijā par pieteicēja 2004.gada 11.jūnijā izdarīto administratīvo pārkāpumu, par kuru atbildība paredzēta LAPK 166.^{2}pantā, Valsts policija sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.055222 un nosūtīja protokolu un lietas materiālus izskatīšanai VID.

[3] Ar VID Rīgas reģionālās iestādes direktora vietnieka 2006.gada 21.jūlija lēmumu Nr.F11/PA055222/431p (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējs saukts pie administratīvās atbildības saskaņā ar LAPK 166.^{2}pantu, piemērojot naudas sodu 200 latu apmērā, konfiscētas izņemtās mantas saskaņā ar 2004.gada 11.jūnija apskates protokolu un atdots datorbloks un portatīvais dators ar barošanas bloku.

Pieteicējs apstrīdēja sākotnējo lēmumu, lūdzot to atcelt un atlīdzināt morālo kaitējumu 5000 latu apmērā.

Ar VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/21472 atstāts negrozīts sākotnējais lēmums un prasījums

par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

2006.gada 18.decembrī pieteicējs vērsās VID ar iesniegumu atlīdzināt zaudējumus 100 383 565,20 USD apmērā, kas nodarīts, prettiesiski iznīcinot izņemto mantu un prettiesiski nokopējot izņemtajā datorā esošos datus.

Ar VID 2007.gada 17.janvāra lēmumu Nr.3.2/2207 pieteicēja iesniegums par mantisko zaudējumu un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu noraidīts.

[4] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu ar papildinājumiem, lūdzot atcelt VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/21472 un atlīdzināt morālo un personisko kaitējumu 20 000 latu apmērā, kā arī atzīt par prettiesisku izņemto mantu iznīcināšanu, personiskās korespondences neatļautu kopēšanu un iznīcināšanu no izņemtā datora un atlīdzināt mantiskos zaudējumus 100 383 565,20 USD apmērā.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 11.decembra spriedumu lietā Nr.A42486506 pieteicēja pieteikums noraidīts.

Izskatot pieteicēja apelācijas sūdzību, ar Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedumu VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmums Nr.19/21472 administratīvā pārkāpuma lietā atstāts negrozīts, bet pieteicēja sūdzība un prasījums par zaudējumu un personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu noraidīti.

Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedums stājās spēkā ar tā pieņemšanas brīdi.

[5] Pieteicējs 2017.gada 30.novembrī iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par administratīvās lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedumu /pers. A/ pieteikumā pret Latviju (pieteikums Nr.40927/05) (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedums) (*lietas 2.sējuma 133.-135., 188.-190.lapa*).

Atzīstot, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedums ir uzskatāms par jaunatklātu apstākli konkrētajā lietā, ar Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 10.jūlija lēmumu atcelts Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedums daļā par pieteicēja pieteikumu daļā par zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu un nolemts šajā daļā nodot administratīvo lietu Nr.A42486506 jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 21.janvāra lēmumu atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināta Valsts policija.

[7] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 12.jūnija spriedumu noraidīts pieteicēja pieteikums daļā par zaudējumu 89 476 473,84 *euro* un personiskā un morālā kaitējuma 28 457, 44 *euro* apmērā atlīdzināšanu.

[8] Par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 12.jūnija spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota šādi.

[8.1] Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedums attiecas uz visām administratīvā pārkāpuma lietām un administratīvajām lietām, kas tika ierosinātas saistībā ar 2004.gada 11.jūnija notikumiem (administratīvās lietas Nr.A42265104, Nr.A42346305, Nr.A42252605, Nr.A42457605 un Nr.A42486506). Pieteicēja 2017.gada 30.novembra pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem visās minētajās lietās ir izskatāms vienā tiesā, vienā lietā un vienā procesuālā kārtībā. Nav pieļaujama šo lietu sadalīšana.

Izskatāmā administratīvā pārkāpuma lieta saskaņā ar LAPK 320.panta pirmo daļu ir piekritīga rajona (pilsētas) tiesai. Tās izskatīšana administratīvajā tiesā ir neleģitīma un nepieņemama. Nav pieņemts lēmums par iesniegto lūgumu par tiesas piekritības noteikšanu.

[8.2] Administratīvā rajona tiesa apzināti ignorējusi cietušā pieteikuma par piekritību rajona tiesai noteikšanu LAPK paredzētajam mērķim – attaisnot nepatiesi apmelotu cietušo, to pierāda tiesā skatīto pierādījumu slēpšana no atspoguļojuma sprieduma saturā, faktu sagrozīšana, melošana, noklusēti fakti.

[8.3] Ir ticis izdomāts jauns tiesvedības priekšmets – par pieteikumu daļā par zaudējumu 100 383 656 USD apmērā, personiskā un morālā kaitējuma 20 000 latu apmērā atlīdzināšanu, kuru pieteicējs nemaz nav iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā.

[8.4] Tiesa secinājusi, ka nesankcionētas operatīvās darbības, kuras veica Valsts policija, ir nepieciešamas demokrātiskā sabiedrībā, neņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu – iejaukšanās nebija saskaņā ar likumu.

[9] Dienests paskaidrojumos par apelācijas sūdzību lūdz to noraidīt, jo lietā nav konstatējams nodokļu administrācijas prettiesiski izdots administratīvais akts. Tiesvedība daļā par pieteicēja saukšanu pie administratīvās atbildības nav atjaunota, līdz ar to nav pamata lemt par zaudējumu atlīdzinājumu.

[10] Valsts policija paskaidrojumā par apelācijas sūdzību uzskata to par nepamatotu un lūdz noraidīt.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 245.pantu un 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskatīja rakstveida procesā.

Apelācijas sūdzībā un tiesvedības laikā pieteicējs izteica lūgumus: izskatīt lietu mutvārdu procesā; noteikt 2017.gada 30.novembra pieteikuma par jaunatklātiem apstākļiem jurisdikciju un nodot 2017.gada 30.novembra pieteikumu par

jaunatklātiem apstākļiem rajona (pilsētas) tiesai izskatīšanai pēc būtības; pieaicināt atbildētāja pusē Ģenerālprokuratūru, Veselības ministriju, Tieslietu ministriju un valdības pārstāvi Eiropas Cilvēktiesību tiesā; apturēt tiesvedību līdz tiks izskatīta pieteicēja blakus sūdzība par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 22.augusta lēmumu.

Pieteicēja lūgumus Administratīvā apgabaltiesa izskatīja un ar 2019.gada 20.novembra lēmumu noraidīja.

Motīvu daļa

[12] Administratīvā apgabaltiesa, pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteicēja pieteikums daļā par zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanu ir noraidāms.

[13] Administratīvā lieta Nr.A42486506 tika ierosināta 2006.gada 1.septembrī par VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmuma Nr.19/21472 administratīvā pārkāpuma lietā atcelšanu un par zaudējumu un kaitējuma, kuri pieteicējam nodarīti ar pārsūdzēto lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, atlīdzinājumu.

Kopš 2012.gada 1.jūlija ir mainīta administratīvo pārkāpumu lietu piekritība no administratīvajām tiesām uz vispārējās jurisdikcijas tiesām. Saskaņā ar LAPK 289.^{24}panta pirmās daļas 2.punktu, ja ir stājies spēkā nolēmums administratīvā pārkāpuma lietā, administratīvi sodītā persona var lūgt, lai tiek ierosināta lieta sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, iesniedzot pieteikumu par rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas nolēmuma atcelšanu – apgabaltiesai.

Saskaņā ar LAPK 289.^{23}panta piekto punktu par jaunatklātu apstākli atzīstams Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmums, no kura izriet, ka nolēmums, kas stājies spēkā administratīvā pārkāpuma lietā, neatbilst Latvijai saistošiem starptautiskiem normatīvajiem aktiem.

Atbilstoši LAPK 289.^{27}pantam tiesa, izskatījusi pieteikumu, pārbauda, vai apstākļi, uz kuriem norāda pieteikuma iesniedzējs, atzīstami par jaunatklātiem apstākļiem saskaņā ar šā kodeksa 289.^{23} pantā noteikto. Ja tiesa konstatē jaunatklātus apstākļus, tā apstrīdēto nolēmumu atceļ pilnībā un taisa jaunu nolēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesneša 2018.gada 28.marta lēmumu atteikts pieņemt izskatīšanai pieteicēja 2017.gada 30.novembra pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem administratīvajā lietā Nr.A42486506 (*lietas 2.sējuma 154.-155.lapa*).

No Tiesu informācijas sistēmas redzams, ka pieteicējs iesniedza atkārtotu pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedumu) vairākās administratīvo pārkāpumu lietās, tostarp lietā Nr.A42486506. Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2020.gada 8.janvāra lēmumu noraidīts pieteicēja pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem.

Tādējādi Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedums administratīvajā lietā Nr.A42486506 daļā, ar kuru atstāts negrozīts VID 2006.gada 14.augusta lēmums par pieteicēja saukšanu pie administratīvās atbildības saskaņā ar LAPK 166.^{2}pantu, ir spēkā. Administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana sakarā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedumu nav nodota jaunai izskatīšanai, un attiecīgi šajā lietā VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmuma Nr.19/21472 tiesiskums nav pārbaudāms.

[14] 2018.gada 1.martā stājās spēkā Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums). Atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 1.panta pirmajai daļai likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumu un nemantisko kaitējumu, kas tai nodarīts krimināprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ.

No minētā izriet, ka administratīvo tiesu kompetencē ir atstātas lietas par administratīvā pārkāpuma lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu.

Izskatot pieteicēja 2017.gada 30.novembra pieteikumu par administratīvās lietas Nr.A42486506 jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, Administratīvā apgabaltiesa ar 2018.gada 10.jūlija lēmumu atcēla spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedumu daļā par pieteicēja pieteikumu daļā par zaudējumu, personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu un šajā daļā nodeva administratīvo lietu Nr.A42486506 jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Tādējādi izskatāmajā lietā apelācijas tiesvedības robežās no jauna ir pārbaudāms, vai ir pamatots pieteicēja prasījums, kas ietverts 2006.gada 17.augusta pieteikumā un tā papildinājumos par nemantiskā kaitējuma un mantisko zaudējumu, kas nodarīti administratīvā pārkāpuma lietvedībā, kas noslēdzās ar VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/221472, atlīdzinājumu.

[15] Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, kā tas ir šajā gadījumā, vispārīgi ir piemērojamas tiesību normas, kuras ir spēkā lietas izskatīšanas tiesā laikā (sk., piemēram, *Senāta 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-430/2007 21.punktu, 2011.gada 20.maija sprieduma lietā Nr.SKA-102/2011 5.punktu*).

Atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 5.punktam lietas, kuras šā likuma spēkā stāšanās dienā izskata saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums), lēmējiestāde vai tiesa izskata un zaudējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu izvērtē atbilstoši tiesiskajam regulējumam,

kāds bija spēkā līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai.

Apgabaltiesa konstatē, ka līdz Kaitējuma atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās dienai Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.panta otrā daļa noteica, ka šā likuma noteikumi par to zaudējumu atlīdzināšanu, kuri privātpersonai nodarīti ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību, attiecināmi arī uz tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kuri privātpersonai nodarīti ar iestādes prettiesisku lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Savukārt ar grozījumiem Zaudējumu atlīdzināšanas likumā, kas stājās spēkā 2018.gada 1.martā, personiskā kaitējuma un morālā kaitējuma jēdziena vietā ir ieviests nemantiskā kaitējuma jēdziens un grozītas attiecīgas tiesību normas.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 8.punktā noteikts, ka šie grozījumi nav piemērojami to lietu izskatīšanā, kurās attiecīgais iesniegums iestādē vai pieteikums tiesā iesniegts līdz šo grozījumu spēkā stāšanās dienai.

Ievērojot minēto un apstākli, ka pieteikums tiesā iesniegts līdz 2018.gada 1.martam, šajā lietā, vērtējot zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanas tiesisko pamatu, ir piemērojamas Zaudējumu atlīdzināšanas likuma normas, kas bija spēkā līdz 2018.gada 28.februārim.

[16] Saskaņā ar Satversmes 92.pantu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Administratīvā procesa likuma 92.pantā noteikts, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmajā daļā noteikts, ka iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies.

No minētā izriet, ka prettiesiska iestādes rīcība rada tiesības aizskartai personai prasīt atlīdzinājumu.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 5.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts vai trešā persona Administratīvā procesa likuma izpratnē, kā arī privātpersonai, pret kuru ir tieši vērsta vai kuru tieši skar iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.pantu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas. Cēloņsakarība nepastāv gadījumā, kad tāds pats zaudējums būtu radies arī tad, ja iestāde būtu rīkojusies tiesiski.

Tādējādi zaudējumu atlīdzinājuma tiesiskā pamata konstatēšanai ir nepieciešams: 1) konstatēt iestādes prettiesisku lēmumu vai rīcību; 2) konstatēt, ka pieteicējam radušies zaudējumi; 3) noskaidrot, vai iestādes prettiesiskā rīcība ir bijis tiešs (nepastarpināts) cēlonis faktam, ka pieteicējam radušies zaudējumi.

[17] Izskatāmajā gadījumā konstatējams, ka VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmums Nr.19/221472 administratīvā pārkāpuma lietā, ar kuru pieteicējs saista mantisko zaudējumu, morālā un personiskā kaitējuma rašanos un prasa atlīdzinājumu, ar spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 15.aprīļa spriedumu daļā ir atzīts par tiesisku. Līdz ar to nav konstatējams prettiesisks iestādes lēmums.

Vienlaikus Administratīvajai apgabaltiesai ir jāņem vērā, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 353.panta 6.punktu, ja par jaunatklātu apstākli lietā ir atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmums, šādā gadījumā tiesai, pieņemot lēmumu atsāktajā lietā, jābalstās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumā konstatētajiem faktiem un to juridisko vērtējumu.

Pieteicējs vērsās Eiropas Cilvēktiesību tiesā un, atsaucoties uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.pantu, sūdzējās par viņa mājoklī notikušo apskati, kas faktiski bija kratīšana. Pieteicējs apgalvoja, ka kratīšana notika bez tiesas lēmuma un bez iesniedzēja piekrišanas, turklāt kratīšanas laikā tika izņemti iesniedzēja datori, kuros atradās personīgā sarakste un informācija par izgudrojumu.

Saskaņā ar Konvencijas 8.pantu ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību (1.punkts) Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā (2.punkts)

Pievēršoties iesniedzēja sūdzības būtībai, Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2017.gada 18.maija spriedumā uzskatīja, ka ir notikusi iejaukšanās iesniedzēja tiesībās uz mājokļa un privātās dzīves neaizskaramību. Tiesa norādīja, ka iesniedzējs bija piekritis ielaist darbiniekus savā mājoklī tā apskatei, taču viņam netika pienācīgi sniegta informācija par tiesībām atteikties to darīt, vai par iespējamām sekām, piekrītot policijas lūgumam (sk. *sprieduma 67.punkts*).

Turpinājumā tiesa vērtēja, vai iejaukšanās atbilda Konvencijas 8.panta 2.punktā iekļautajām prasībām, proti, vai tā notika „saskaņā ar likumu", vai tā bija vērsta uz leģitīma mērķa sasniegšanu un vai tā bija samērīga. Attiecībā uz pirmo kritēriju tiesa atgādināja, ka likumam, kas pieļauj iejaukšanos Konvencijā garantētajās tiesības, ir jābūt pietiekami skaidram un paredzamam, lai persona varētu atbilstoši regulēt savu uzvedību.

No lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka pēc sākotnējās izmeklēšanas 2004.gada 11.jūnijā policijas darbinieki informēja pieteicēju, ka viņa mājās veicama apskate saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 179.-183.pantiem, taču no lietas materiāliem neizriet, ka valsts iestādes būtu pieteicēju informējušas par sekojošās izņemšanas juridisko pamatu.

Tiesas ieskatā no saņemtās informācijas pieteicējam pamatoti varēja rasties iespaids, ka policijas rīcība, apskatot viņa mājokli, būs atšķirīga no kratīšanas un izņemšanas. Tomēr šajā gadījumā policijas iejaukšanās turpinājās ilgu laiku un

rezultātā tika izņemti vairāki priekšmeti, tostarp prasītāja dators un datora cietais disks.

Ņemot vērā, ka gan likumā, gan praksē atšķirība starp apskati un kratīšanu nebija acīmredzama, tiesa uzskatīja, ka bija īpaši svarīgi nodrošināt efektīvu uzraudzību, lai nepieļautu iespējamus pārkāpumus policijas rīcībā, un tādēļ turpinājumā pievērsās policijas rīcības atbilstības likumam pārbaudēm nacionālā līmenī. Tiesa konstatēja, ka pieteicēja lietā šajā pārbaudē tika pieļauti trūkumi. Pirmkārt, prokuratūras iestādes ar atpakaļejošu spēku grozīja priekšmetu izņemšanas likumisko pamatu, proti, sākotnējā pārbaudē atsaucās uz Latvijas Kriminālprocesa kodeksa normām, taču vēlāk pamatojums tika mainīts uz likuma „Par policiju" normām, kas paredz policijas tiesības veikt priekšmetu izņemšanu. Tiesas ieskatā šī rīcība norādīja uz skaidrības trūkumu par izņemšanas likumisko pamatu. Otrkārt, tiesa norādīja, ka nacionālā līmenī nebija pienācīgi izvērtēts tas, ka sākotnēji izņemšana tika veikta bez likumiskā pamatojuma. Pat pieņemot, ka iesniedzējam piederošie priekšmeti – dators un datora cietais disks – tika izņemti, pamatojoties uz likuma „Par policiju" 12.panta pirmās daļas 24.punktu, tiesa norādīja, ka šī norma atļauj izņemt tikai tādus priekšmetus, kuru glabāšana ir aizliegta vai kuriem ir noteikta īpaša aprites kārtība. Tādēļ dators un datora cietais disks nevarēja tikt izņemti, pamatojoties uz šo normu. Tiesas ieskatā arī administratīvā tiesa nebija pietiekami vērtējusi apskates laikā veiktās izņemšanas tiesiskumu un apjomu.

Tādēļ Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja, ka policijas apskate un izņemšana nav notikusi saskaņā ar likumu, kas savukārt nozīmēja, ka ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums (sk. *sprieduma 74.-85.punkts*).

Pieteicējs bija lūdzis piespriest viņam kompensāciju 101 985 314,80 latu un 100 383 565,20 USD apmērā, taču Eiropas Cilvēktiesību tiesa šo prasību apmierināja tikai daļēji, atlīdzībā piespriežot 3 000 *euro*.

[18] Tādējādi ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedumu ir konstatēts Latvijai saistoša starptautiskā normatīvā akta – Konvencijas 8.panta pārkāpums, kas izpaudies kā Valsts policijas prettiesiski veikta pieteicēja dzīvokļa apskate un mantu izņemšana 2004.gada 11.jūnijā.

Līdz ar to tālāk noskaidrojams, vai ir konstatējami pieteicēja pieteikumā un tā papildinājumos norādītie zaudējumi un kaitējums un vai tie ir radušies cēloniskā sakarā ar minēto iestādes rīcību.

[19] Pieteicējs lūdz atlīdzināt mantiskos zaudējumus 383 565,20 USD apmērā.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies ar iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ.

Par zaudējumiem ir uzskatāms personas mantas samazinājums, kas var rasties, piemēram, personas mantas bojājuma vai bojāejas gadījumā, sakarā ar izdevumiem, kas radušies tiesību aizskāruma dēļ, neiegūtiem ienākumiem un peļņu. Mantas samazinājums ir tiesību aizskāruma mantiskās sekas.

Savukārt zaudējumu atlīdzināšana ir līdzeklis šo seku novēršanai, ar kura palīdzību var atjaunot pēc iespējas to mantas stāvokli, kāds būtu bijis tad, ja tiesību aizskārums nebūtu noticis (*sk. Senāta 2013.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-270/2013 6.punktu*).

Mantisko zaudējumu rašanos pieteicējs saista ar VID amatpersonu prettiesisku rīcību, iznīcinot pieteicējam izņemtos priekšmetus, kas bija paredzēti farmaceitisko produktu ražošanai, 383 565,20 USD vērtībā – uzlīmes, kārbiņas, sagataves, pudelītes, metāla vāciņi, gumijas korķi, paraugi iepakojumā, berberīna un sanguinarīna sāls (sk. *pieteikuma papildinājumus lietas 1.sējuma 47.-49.lapa*).

No lietas materiāliem izriet, ka 2004.gada 11.augustā, noformējot mantas iznīcināšanas aktu, VID Rīgas reģionālā iestāde iznīcināja 2004.gada 11.jūnija apskates laikā izņemtos priekšmetus – vielu sagataves un iepakojumus, pamatojoties uz VID Rīgas reģionālās iestādes 2004.gada 26.jūlija lēmumu Nr.F11/115/541p par administratīvā soda piemērošanu un mantas konfiskāciju, kurš nebija stājies spēkā. Ar gala lēmumu – VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/221472 – izņemtajai mantai, izņemot datorus, piemērota konfiskācija.

LAPK 274.^{1} panta pirmā daļa noteic, ka lēmumā par administratīvā soda uzlikšanu vai lietvedības izbeigšanu jānosaka, kas darāms ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem vai citiem izņemtajiem priekšmetiem un dokumentiem. Savukārt, panta otrā daļa paredz, ja izņemtās mantas nav konfiscējamas, taču ir realizētas vai iznīcinātas šā kodeksa 257.pantā noteiktajā gadījumā, institūcija, kura izņemtās mantas realizējusi vai iznīcinājusi, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā īpašniekam par tām atlīdzina ar tās pašas sugas un kvalitātes mantām vai arī samaksā vērtību, kāda realizētajām vai iznīcinātajām mantām būtu bijusi atlīdzināšanas brīdī.

No minētajām normām izriet, ka mantu iznīcināšana ir vērtējama tikai kopsakarā ar faktu, vai konfiskācija bijusi tiesiska vai prettiesiska, kura, savukārt izriet no lēmuma par administratīvās atbildības piemērošanu. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka nav iespējams novērtēt mantu iznīcināšanas tiesiskumu atrauti no lēmuma, ar kuru šīs mantas bija nolemts konfiscēt.

Respektīvi, pieteicēja norādītie mantiskie zaudējumi nav radušies tiešā cēloniskā sakarā ar Valsts policijas procesuālo darbību – izņemšanu, bet ir radušies sakarā ar VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/221472 par administratīvā soda piemērošanu un mantas konfiskāciju. Minētais lēmums nav atzīts par prettiesisku un nav atcelts.

Ievērojot minēto, izskatāmajā lietā nav konstatējams tiesisks pamats izņemto un iznīcināto priekšmetu vērtības mantiskajam atlīdzinājumam.

[20] Pieteikumā pieteicējs lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 20 000 latu apmērā.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pantā morālais kaitējums definēts kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešajai daļai morālā kaitējuma tiesiskais pamats tiek uzskatīts par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Arī izlemjot jautājumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai jākonstatē tieša cēloņsakarība starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto kaitējumu, tas ir, jākonstatē objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām kaitējumu radošām sekām.

Kā izriet no Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija sprieduma, par Valsts policijas darbībām, kuru rezultātā tika pārkāptas pieteicēja tiesības uz mājokļa un privātās dzīves neaizskaramību, pieteicējam no valsts jau ir piešķirts atbilstīgs morālā kaitējuma atlīdzinājums. Līdz ar to apgabaltiesa uzskata, ka ar šo pieteicējam ir ticis nodrošināts efektīgs tiesiskās aizsardzības līdzeklis par valsts radīto tiesību aizskārumu. Apgabaltiesa nesaskata pamatu lemt par papildu atlīdzinājuma piešķiršanu.

Turklāt, kā izriet no pieteikuma (sk. *pieteikumu, pieteikuma papildinājumus lietas 1.sējuma 5.-7.lapa, 29., 30.lapa, 138.-141.lapa*) izskatāmajā lietā pieteicējs morālā kaitējuma rašanos nesaista ar Valsts policijas rīcību – apskati un izņemšanu, bet gan ar VID ģenerāldirektora 2006.gada 14.augusta lēmumu Nr.19/221472, taču šī lēmuma prettiesiskums nav konstatēts.

Līdz ar to nav tiesiska pamata pieteicēja prasītā morālā kaitējuma atlīdzināšanai.

[21] Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmo daļu personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm.

Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta otrajai daļai personiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un to pamatot.

Pieteicējs prasa atlīdzināt personisko kaitējumu 100 000 000 USD apmērā.

Personiskā kaitējuma rašanos pieteicējs saista ar Valsts policijas amatpersonu rīcību, prettiesiski iegūstot informāciju par izgudrojumu no izņemtā portatīvā datora (sk. *pieteikuma papildinājumus lietas 1.sējuma 47.-49.lapa*). No pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka datorā tika uzglabāta ar autortiesībām aizsargāta informācija par profesora /pers. B/ un pieteicēja radītajiem preparātiem.

[22] No lietas materiāliem izriet, ka 2004.gada 11.jūnijā Valsts policijas izņemtajai datortehnikai (datorblokam un portatīvajam datoram) tika nozīmēta ekspertīze par to, vai pieteicējs no sava dzīvokļa ar interneta starpniecību izplata pašizgatavotus nereģistrētus medikamentus /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/ (*lietas 3.sējuma 66.lapa*). Ekspertam jānoskaidro, vai iesniegtajā datortehnikā atrodas jebkāda informācija, kas norāda par minēto medikamentu, kā arī jebkādu vielu izgatavošanu, izplatīšanu, jebkādu priekšmetu iegādi ar interneta starpniecību, vai datortehnikā atrodas informācija par personām (e-pasta vēstules), kas norāda par medikamentu iegādi. Minētās informācijas saturēšanas gadījumā jāveic tās izdruka un jānosūta policijai (*lietas 3.sējuma 66.lapa*).

Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes 2004.gada 17.septembra eksperta atzinumā secināts, ka portatīvajā datorā ir e-pasta sarakste, kurā ir informācija par medikamentu izplatīšanu un izgatavošanu, interneta lapu apmeklēšanas vēsture, faili, kas ir saistīti ar medikamentiem, tai skaitā par /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/ medikamentiem, informācija par personām, kuras iegādājās medikamentus. Portatīvajā datorā atrastā informācija tika ierakstīta CD-R diskā „Emtec" un pievienota atzinuma pielikumā (*lietas 3.sējuma 126.-128.lapa*).

Lietas materiāliem pievienota portatīvajā datorā atrastā e-pasta sarakste (*lietas 3.sējuma 149.-311.lapa*).

Izvērtējot minētos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka informācija no pieteicējam izņemtā portatīvā datora iegūta administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros un izmeklēšanas interesēs, lai noskaidrotu administratīvā pārkāpuma esību vai neesību. Tādējādi neapstiprinās pieteicēja apgalvojums par prettiesisku datu kopēšanu un pavairošanu. Lietā nav pierādījumu, ka iegūtā informācija ir tikusi izpausta trešajām personām Pieteicējs nav pierādījis komercnoslēpuma vai autortiesību aizskārumu.

Līdz ar to prasījums par šīm nemantiskajām tiesībām nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu ir noraidāms kā nepamatots.

[23] Pirmās instances tiesas sprieduma rezultāts ir pareizs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu daļā par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senātā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente S.Liniņa

Tiesneses S.Gintere

K.Krastiņa